

colecția
RÂSUL
LUMII

MATEI PLEȘU (n. 1973, București) a absolvit cursurile Facultății de Filozofie din București în 1997. În același an, traduce pentru editura Humanitas o monografie Platon a lui R. M. Hare. După un stagiu de doi ani petrecut în Austria și în Germania, lucrează ca traducător autorizat pentru un notariat, la o firmă germană de farmaceutică și, din 2001, la o organizație umanitară austriacă din România. Din 2006, se angajează la trustul de presă Satiricon, preluat mai târziu de holdingul Adevărul. În prezent, este secretar general de redacție al lunarului *Dilemateca*, participă la un proiect de traducere a operei lui J. W. Goethe desfășurat de Societatea Germaniștilor din România și deține câte o rubrică la *Adevărul literar și artistic* și la revista *Plai cu Boi*.

Matei PLEȘU

Non-sensul giratoriu

și alte non-sensuri
de ieri și de azi

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coordonatorul colecției: Radu Paraschivescu

Redactor: Lidia Bodea

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Cristina Jelescu

DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

© HUMANITAS FICTION, 2009

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PLEȘU, MATEI

Non-sensul giratoriu și alte non-sensuri de ieri și de azi /

Matei, Pleșu. – București: Humanitas Fiction, 2009

ISBN 978-973-689-337-7

821.135.1-32

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Textele din prezentul volum – o colecție de povestiri scurte și peștrițe ca înseși întâmplările lumii noastre – au apărut în săptămânalul *Aspirina*, în perioada iulie 2005–aprilie 2007, și în *Adevărul literar și artistic*, din ianuarie 2008 până în prezent.

Un complot amical a făcut ca primul meu text să apară în vara anului 2005 în „revista lu’ Dinescu“ *Aspirina Săracului*. Le mulțumesc pe această cale uneltitorilor – unei vechi prietene, pentru obstinație, și dlui Mircea Dinescu, pentru încurajare și ospitalitate.

pe firul illogic al limbii române

Curios din cale-afară să văd de unde provine misteriosul cuvânt „gând“ (și căutând originile și mai misterioasei îndeletniciri „gândire“), am ajuns să răsfoiesc dicționarul etimologic al lui Tiktin. Și nu mică mi-a fost mirarea să aflu că „gând“ provine din maghiarul *gond*.

Mi-a mai venit inima la loc când am ajuns la exemplele abundente din texte românești vechi și mai noi, care dau în vileag (*világ* – lumină, tot în maghiară) câteva valențe specific românești ale faptului gândirii (văzută, una peste alta, ca un neajuns).

Începem cu un avertisment asupra efectelor potențial nocive ale gândirii, din *Doine și strigături din Ardeal* (Jarník & Bârseanu): „Cum să nu mă-ngălbenez / De-atâta gând ce gândesc.“ Astfel puși în gardă, putem trece mai departe, la ilustrarea gândirii ca dușman al voii bune și amorului liber, ca preocupare morbidă pentru chestiuni dezagreabile precum boala sau datoriile (bănești), evitată ca atare din răspuțeri: „Tu tot bei și veselești, / De holeră nici gândești“ sau „Cu Șanta se drăgostește, / Și de plată nici gândește“ (*Poezii populare ale Românilor* – V. Alecsandri).

Monopolizată de afect, gândirea dă neliniști și tulburări, devenind curată bătaie de cap, după cum vedem în *Din chinurile vieții. Fiecare la rândul său* (S. Nădejde): „Zi și noapte, gândul îi era la fată“ sau în *Nunta la români* (S. Fl. Marian): „Cui stă gândul la-nsurat, / împlă pare că e beat.“ E tipul de gândire care explică treburile făcute „în dorul lelii“, adică prost.

Tot în *Doine și strigături din Ardeal*, descoperim gândirea preferențială, ca hatâr (trecător) făcut unei persoane alese (aleator și în defavoarea tuturor celorlalte): „Pun capul pe căpătâi și gândesc la tine-ntâi“.

Altă strigătură populară se lamentează: „Ies afar’, mă bate vântul / Intru-n cas’, mă bate gândul.“ E vorba de acele momente regretabile din viață când, vrei nu vrei, ai de-a face cu vitregiile naturii exterioare sau ale propriei naturi, ambele la fel de implacabile și de arbitrare.

Proverbiala înțelepciune de pe urmă a românului reiese din versurile: „Stau în câmp și mă gândesc / Cu ce o să viețuiesc?“ și „Stau în codru și gândesc / Ce să fac ca să trăiesc?“ (*Poezii populare ale Românilor*) E vorba de gândire ca îndeletnicire de ultim resort, la care recurgi silit, atunci când e prea târziu, când nu mai e nimic de făcut, când nu mai ai nimic de pierdut.

Weltschmerz-ul neamului (din maghiarul *nem*, apro-po) românesc se concentrează în scena întâlnirii apocaliptice dintre neajunsul gândirii și pacostea muncii, din următorul vers: „Se ducea posomorât, / De gânduri negre muncit“ (*ibid.*).

non-sensul giratoriu și alte non-sensuri

Nu în ultimul rând, toate aceste citate dovedesc o dată în plus că românul e născut poet, frate cu codrul și – după vorbă – nițel ungar.

PS: Acestea fiind spuse, ar mai fi de lămurit o singură problemă: gonditorul de la Hamangia era maghiar sau secui?

după mine potolul

Înainte de '89, minoritatea „arabă“ din România, fie ea din Peninsula Arabă sau Africa de Nord, din Siria, Iordania, Irak sau Liban, era asociată cu căminele studențești ale facultăților de stomatologie și medicină din orașe universitare ca București, Cluj, Iași sau Timișoara. Prezența comercială a arabilor se restrângea la puținele mașini străine, cu număr 12-B, și la piața clandestină a „devizelor Vest“ și a mărfurilor „de *shop*“.

Unul dintre micile beneficii ale vremilor de după '89 este apariția restaurantelor arăbești. Ignorate pe nedrept de cele mai multe ghiduri ale orașului, zecile de prăvălii sau măcelării orientale stil „expo cu vânzare“ (unde fleica expusă poate ajunge foarte ușor, la cererea clientului, din vitrină-n farfurie) sunt discret omniprezente: în buricul târgului sau la mahala, „după colț“, „în spatele“ sau „vis-à-vis“, pe Dumitru Zosima sau Hristo Botev, la Lizeanu, la Unirii, prin Trafic Greu, pe Jean Louis Calderon sau în Berceni.

De cum intri, te întâmpină un miros de carne rece și mirodenii orientale. Treci prin fața galantarului, garnisit impecabil cu cărnuri tranșate elegant, de o prospețime florală, ce nu par să fi făcut vreodată parte dintr-o vită și vegetale încremenite în sosuri vârtoase,

cu densități de regn animal. Dacă ești însoțit, nu vei ezita să epeatezi nițel asistența, cu competență de mușteriu versat, numind perspicace bucatele expuse, într-o arabă aproximativă, însușită din meniuri și chioșcuri de șaorma. Faci parte pentru scurtă vreme, prin empatie culinară, din lumea lor: ești un Laurence al Arabiei bonom, în pauza de masă, beduin de Grozăvești, un terorist chefliu întors la vatră. Lumea arabă văzută miop, îngust, dar agreabil, prin lentila groasă a vitrinei.

Te așezi la masă. Năpădit de pofte, dar șiret, te gândești cum să fentezi oferta clasică (locurile comune humus-șaorma-falafel-kebab) și să încerci ceva nou, cum să nu te sature înainte vreme, cum să pleci neghiftuit și să eviți tristețile post-ingurgitale. Sosește slujnica nurlie – una din nelipsitele fete de prăvălie, adesea stângace și zorită, dar tânără și cumva atrăgătoare. Până să te hotărești, te surprinzi comandând deja ferm, fără ezitări novice, inevitabilul: humus-șaorma-falafel-kebab. Planul unui experiment culinar insolit se destramă. Redescoperi cu elan vechile opțiuni. După zece minute remarcabil de mute ești înfrânt. Oftezi din adâncul stomacului. Îți privești complice, spășit, dar satisfăcut comeseanul: „o făcurăm iarăși“. N-am încercat nimic nou. Ne-am săturat prematur.

Sosește nota. Remarcabil de ieftin pentru rezultatul devastator. Ne ridicăm și, evitând privirile frumoasei vitrine, revenim în oraș.

funcționarul explicativ al limbii române

Salahor, pensionar, student sau simplu cetățean te confrunți permanent, vrând-ne-vrând, cu birocrația în toate ipostazele ei instituționalizate: administrații, vămi, poliție, primării, inspectorate, școli, spitale, ministere.

Ghișeul – veritabil confesional democratic în care se spovedesc matinal, la înghesuială, indiferent de religie, naționalitate, apartenență politică sau sex, milioanele de contribuabili. Prin orificiul întotdeauna insuficient al ghișeului se șoptesc mii de păsurii, se mărturisesc culpe, se pun probleme, pe moment, majore și întrebări, pe termen scurt, ultime. La ghișeu se consumă, funcționărește vorbind, drame. Se inventează, la secundă și se depășesc, la minut situații limită.

Mai sunt apoi acronimele, vocabularul inexprimabil al birocrației: DGITL, DRVB, ARVF, AF, MLPAT, DGIP, IGP. Unde plătesc amenda, la CEC, la DGITL, sau poate la AF de sector? Unde trimit apoi PV-ul și dovada de plată, la DGIP sau la IPMB? Răspunsul competent al funcționarului degajat și optimist va fi „Încercați la IGP, s-ar putea să meargă”, cel chibzuit îți va răspunde sapiențial „depinde”.

Ai de cele mai multe ori parte de o comunicare ratată, înfruntare de priviri sașii, duel beteag, fără

finalitate, sincronizare neizbutită de intenții, dorințe și discursuri: ți se cere ce n-ai și ți se oferă ce nu-ți trebuie, ceri sfaturi, primești ordine și muștruluieli, te grăbești, ești pus să aștepti. Te simți nărod și impertinent: pretinzi ceea ce nu se poate, ți se cer documente, tu oferi fițuici, ți se cer explicații, livrezi, fâstâcit, justificări. Ceri ceea ce vrei când încă nu ai fost întrebat, ești întrebat ce vrei, ai și uitat.

Rezultatul unei astfel de întrevederi este diagnosticabil felcerește: *caz incurabil*, adică nu se poate, *e operabil*, dar o să doară, adică se poate, însă va fi greu, sau temuta *terapie prelungită*, cu alte cuvinte, „mai încercați și mâine“.

Imprevizibilul, netransparența și perspectiva eșecului duc la o supralicitare emoțională a vizitei la instituție. Te trec apele, frisonezi, ai trac. După cum ți-e norocul, funcționarul din dosul gheretei îți va părea blând ca o mamă, capricios ca o amantă sau acru ca o soacră.

În tot cazul, dintr-o instituție nu pleci pur și simplu. Rămâi afectat, trăiești o veritabilă despărțire. Ești recunoscător sau ranchiunos, te simți înțeleș, neglijat sau respins, ești euforic, ușurat sau înjuri cu obidă.

Părăsești Instituția ridicol de vesel, după o mică victorie sau inadmisibil de trist, în perspectiva unei reveniri.

cuprins

pe firul ilogic al limbii române	7
după mine potolul	11
funcționarul explicativ al limbii române	13
sms	15
china cea de taină	17
non-sensul giratoriu	21
popa din deal	23
ce se (mai) crede despre Dumnezeu	25
pauza de mesă	27
readucerea la absurd	29
bătrânul și marea (varză)	31
pieștea de pe munte	35
tăcerea moliilor	39
hărmălaia fără har	41
o răchie de paști	43
ucenicul prăjit	47
<i>chercher la femme</i> sau cerșetor amoretat	49
9590 sau ruse, fuse și se duse	51
inteligenta lucie	57
grădinița cu vișini	61
vameșul și marchizul	65
farmecul farmaceutic al noilor membri ue	69
salutări din alcatraz	71
universul utilizărilor anexe	75
botezul – întâia taină, primul furt	77
școala germană, răscoala română	79

non-sensul giratoriu și alte non-sensuri

portarul ilie și vecinul meu omo	81
bodensee, acum și în românia	83
fantasme eretice	85
poezia germană de dor și jale	89
un an în marzahn	91
abateri interdisciplinare	95
baxul acuzaților	99
azuga-paris-new york	103
duelul și caftul	107
ceaiul și fiertura	109
gentleman și încurcă-lume	111
talia și pânțele	113
maniere și politețuri	115
public, privat, portabil	117
elogiu frapieriei	119
abundență și colesterol	121
tutuiala clandestină	123
cine ține ușa?	125
pălăria și căciula	127
blestemul și înjurătura	129
coverul, preșul și mocheta	131
coșul și cocoșul	133
fiori și tremur	135
coton și nylon	137
obiecte – funcție <i>vs</i> design	139
călător, vehicul, drum	141
dulce și amar	143
carcalac și gândac	145
servus <i>vs</i> bună ziua	147
feștila și filamentul	149
luna și televizorul	151
ospătar și cărturar	153
boema – mansardă și subsol	155
praf și pulbere	157
karagöz și caraghios	159

cuprins

scaune și avioane	161
șmecheria – stigmat și cicatrice	163
porc și purcel	165
culcuș și pat cu baldachin	167
gustare și fast-food	169
ora mesei	171
astre și ceasuri	173
czernowitz și cernivtsi	175
servire și autoservire	177
ceasul deșteptător	179
penița și pixul	181
talpă și toc	183
centru și maturizare	185
monștri casnici	187
urme, vestigii, gunoaie	189
morminte și jucării	191
culori și numere	193
renovări	195
fușereala	197
flori și buruieni	199
tergiversări	201
vorbe de ocară	203
<i>slow(-food)</i> românesc	205
elinește și grecește	207